

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

**MUTAXASSISLIK FANLARI BO‘YICHA MAGISTRATURAGA
KIRISH SINOVLARI DASTURI VA BAHOLASH MEZONI**

5A120102 – Lingvistika:fransuz tili

mutaxassisligi uchun

Buxoro – 2021

Annotatsiya

Dastur 5A120102 – Lingvistika (fransuz tili) magistratura mutaxassisligiga kiruvchilar uchun 5120100 – Filologiya va tillarni o'qitish (fransuz tili) ta'lim yo'nalishining 2017/2018-o'quv yilida tasdiqlangan o'uv rejasidagi fanlar asosida tuzilgan.

Tuzuvchilar:

Adizova O.I. - BuxDU, Nemis va fransuz tillari kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Bobokalonov R.R.- BuxDU , Nemis va fransuz tillari kafedrasi dotsenti , filologiya fanlari nomzodi

Karimova D. H.- BuxDU , Nemis va fransuz tillari kafedrasi mudiri

Qo'ldosheva N.B. - BuxDU, Nemis va fransuz tillari kafedrasi katta o'qituvchisi, , filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Taqrizchilar:

Jo'rayeva M.M.- BuxDU professori, filologiya fanlari doktori (DSc)

Kamolova S.J.- Buxoro muhadislik texnologiyasi instituti "Tillar " kafedrasi katta o'qituvchisi, , filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori doktori (PhD)

Dastur Buxoro davlat universitetining 2021 yil 3 iyuldagi 19 sonli Kengashida ko'rib chiqilgan va maqullangan.

KIRISH

5120100 – Filologiya va tillarni o'qitish (fransuz tili) bakalavriat ta'lim yo'nalishi – Respublikamizdagi umumiy o'rta ta'lim tizimida faoliyat ko'rsatuvchi bo'lajak fransuz tili o'qituvchilarning o'rta maktabda o'qitiladigan grammatika, fonetika, leksikologiya, til tarixi fanlarining mazmuni va vazifalari, o'qitish usullari, ta'limiy vositalar bilan tanishtirish va ularni ta'lim jarayoniga tatbiq etish bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga qaratilgan. Bunda ta'lim sohalari bo'yicha davlat ta'lim standarti va o'quv dasturlarining mazmuni va talablari, shuningdek, maktab darsliklari mazmuni va metodik tuzilishi bilan tanishtirish bo'yicha hamda ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda bilimlarini oshirish va ko'nikma hosil qilishdan iborat.

5A120102 – Lingvistika (fransuz tili) bo'yicha magistratura mutaxassisligiga kiruvchi talabalar uchun ta'lim yo'nalishi o'quv rejasiga asosan 4 ta ixtisoslik fanlari bo'yicha: "Leksikologiya", "Nazariy grammatika", "Nazariy fonetika", "O'rganilayotgan til tarixi" fanlaridan test savollari shakllantirilgan.

Bu fanlar o'z negizida qamrab olingan ma'lumotlar quyida batafsil keltirilgan.

Dasturning maqsadi – magistraturada o'qishga talabgorlarning ilmiy va ilmiy-pedagogik faoliyat olib borishga layoqatini aniqlash bo'yicha o'tkaziladigan suhbat va uning mazmuni bilan tanishtirishdan iborat.

Dasturning vazifasi –magistraturada o'qishga talabgorlarning ilmiy va ilmiy-pedagogik faoliyat olib borish bo'yicha amaliy ko'nikma va malakalarini shakllantirishga qaratilgan.

Mazkur suhbat sinovlari dasturi talabgorlarning quyidagi yo'nalishlar bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlashga qaratilgan savollarni o'z ichiga oladi:

- ilmiy-tadqiqotchilik bo'yicha kompetentlik;
- pedagogik kompetentlik;
- ma'naviy-axloqiy qadriyatlar;
- ilmiy-tadqiqot va ilmiy-pedagogik faoliyat olib borishning huquqiy-me'yoriy asoslari.

Ta'lim yo'nalishi negizidagi mutaxassisliklarning vazifasi - talabalar bilimlarini chuqurlashtirish va olgan nazariy bilimlarini amaliyotga qo'llash ta'minotni yaratish, ishlab chiqarishda texnologik yechimlarni ishlab chiqish hamda ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda bilimlarini oshirish va ko'nikma hosil qilishdan iboratdir.

UMUMIY TALABLAR

Ilmiy-tadqiqotchilik va pedagogik kompetentlik:

- mutaxassislik va professional kompetentlik, uslubiy kompetentlik, axborot kompetentligi, intellektual-pedagogik kompetentlik; ilmiy va ilmiy- texnik sohalarda dasturiy hujjatlarni ishlab chiqish mexanizmlari, ularni ishlab chiqish hamda amalga oshirish; zamonaviy axborot-telekommunikatsiya va ilmiy-hajmdor

texnologiyalarini rivojlantirish hamda ularni ilmiy, ilmiy-texnik faoliyat va o'quv jarayoniga tatbiq qilish;

- o'z bilimlarini ko'rsata bilish va boshqalarga bera olish qobiliyati;
- "Lingvistika (o'zbek tili)" yo'nalishi bo'yicha jahonda miqyosida taraqqiyot tendentsiyalari, tadqiqotning dolzarbligi, muammoning o'rganilganlik va zamonaviy bilim darajasi, o'z tadqiqotlarining muayyan fan sohasidagi roli va o'rni;
- "Lingvistika (o'zbek tili)" yo'nalishi bo'yicha fundamental va amaliy bilimlarga egaligi, zamonaviy tadqiqot metodlarini bilishi;
- ilmiy muammoni qo'ya olishi va hal etishi, tadqiqot maqsadlarini shakllantirishi va kutilayotgan natijalarni ilmiy asoslashi;
- ilmiy munozara olib borish qobiliyati, dunyoqarashining kengligi, mantiqiy fikrlash, bilimining serqirraligi.

Ma'naviy-axloqiy qadriyatlar:

- milliy mustaqillik mafkurasi asoslari, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, yuksak ma'naviyatli shaxsni tarbiyalash, o'zbek xalqining boy ma'naviy, moddiy merosi, ahloqiy kamolot, ahloqiy tamoyillar, vatanparvarlik va fuqarolik ongi, umumiy madaniyat, ijtimoiy faollik, olim psixologiyasi va etikasi va boshqalar.

Ilmiy-tadqiqot va ilmiy-pedagogik faoliyat olib borishning huquqiy-me'yoriy asoslari:

- O'zbekiston Respublikasining fan va texnologiyalarni rivojlantirish sohasidagi siyosatining asoslari, ularni amalga oshirishning maqsadi, vazifalari va yo'llari, shuningdek, ilmiy va ilmiy-texnik faoliyatni rag'batlantiruvchi iqtisodiy va boshqa choralar tizimi, fan va texnologiya taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari;
- innovatsiyalarga bo'lgan talablarni oshirishning, fundamental fanning ildamlovchi taraqqiyotini ta'minlashning, eng muhim amaliy tadqiqotlar va ishlanmalarning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlari;
- fan va texnologiyalarning ustuvor yo'nalishlarini amalga oshirishda ilmiy, ilmiy-texnik va innovatsion faoliyatni bevosita va bilvosita rag'batlantirish choralari, bozor mexanizmlarini davlat tomonidan tartibga solinishi bilan oqilona uyg'unlashtirish, oliy ta'lim tizimida ilmiy-tadqiqot faoliyatni takomillashtirish;
- oliy malakali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlarni tayyorlash tizimi.

ILMIY-TADQIQOTCHI SIFATIDA KOMPETENTLIK

Umumiy tayyorgarlik

5A 120102 – Lingvistika (fransuz tili) sohasining ilmiy asoslarini, ilmiy va ilmiy-texnika sohasidagi metodologik asoslarini chuqur bilish, ilmiy va davriy nashrlardagi ma'lumotlarni tahlil qilish ko'nikmalariga ega bo'lish. Fan sohasining Respublika va dunyo miqyosida rivojlanish tendentsiyalarini, taraqqiyoti yo'nalishlarini bilish. Global fikrlash, mulohaza qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

Ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarishga tayyorgarlik Fanning ilmiy asoslari mazmuni. Adabiyotlar. Ilmiy adabiyot turlari (monografiya, maqola, tezis, risola, referat va boshqalar) hamda ularning tuzilmalari (strukturasi).

5A 120102 – Lingvistika (fransuz tili) sohasining soha bo'yicha ilmiy asoslar (nazariy va amaliy). Nazariy izlanishlar olib borish usullari. Modellash. Parametrlarning o'zaro bog'lanish qonuniyatlaridan foydalanish.

5A 120102 – Lingvistika (fransuz tili) sohasining O'zbekiston Respublikasida va dunyoda rivojlanish tendentsiyalari. 5A 120102 – Lingvistika (fransuz tili) sohasining soha oldidagi ilmiy va texnik muammolari hamda vazifalarini anglash.

Ilmiy faoliyatning tashkiliy jihatlar

Magistr akademik darajasi uchun talabgorlarga qo'yiladigan talablar.

Magistraturaga kirish tartibi.

Fan sohasi bo'yicha ilmiy asoslarni bilish. Ilmiy muammolar

5A 120102 – Lingvistika (fransuz tili) sohasini rivojlantirishga hissa qo'shgan olimlar.

Soha o'quv fanlarining ilmiy asoslari tarkibi.

5A 120102 – Lingvistika (fransuz tili) sohasini rivojlanishi bilan bog'liq omillar.

Tanlagan mutaxassislik bo'yicha qo'yilgan ilmiy masala mohiyati, ilmiy maqsad va olinadigan natijalar mohiyati

PEDAGOGIK KOMPETENTLIK

Pedagogik-psixologik tayyorgarlik

Ta'lim-tarbiya jarayonida qo'llaniladigan o'qitish shakllari, o'qitish metodlari va vositalari. Talaba shaxsini o'rganishning psixodiyagnostik metodlari.

Ta'lim mazmuni, metodlari, vositalari va shakllarining uzviyligini ta'minlash.

Seminar, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil etish.

Mashg'ulotlarni tashkil qilish va o'tkazish mahorati Seminar, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlariga qo'yiladigan didaktik talablar. Mashg'ulotlarni kuzatish va tahlil qilish metodikasi. O'qitishning zamonaviy usullaridan, zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan, multimediyaga ta'lim resurslaridan foydalanish. Mustaqil va ijodiy ishlarni tashkil etish. Talabalarda mustaqil va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini tarkib topshirishning ijtimoiy-pedagogik zarurati. Masofaviy va virtual ta'lim olish.

O'z-o'zini kasbiy rivojlantirish

Fanlar turkumini ilmiy-nazariy jihatdan o'zlashtirish, ilmiy bilishga doir g'oyalar, nazariyalar, qonuniyatlarning mazmun-mohiyati, rivojlanish tarixi.

MA'NAVIY-AXLOQIY QADRIYATLAR

Istiqlol, islohotlar, ma'naviyat tushunchalari.

Milliy-ma'naviy tiklanish kontsepsiyasi.

Milliy mustaqillik mafkurasi asoslari.

Ilmiy etika (ilmiy halollik) tamoyillari.

Ilmiy baxs tushunchasi.

Yuksak ma'naviyatli shaxs. Ma'naviy barkamollik. Ma'naviy barkamol inson.

Mafkuraviy immunitet. Diniy aqidaparastlik. Ma'naviy tahdid. G'oyaviy tahdid.

Ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda ilmiy-nazariy, ma'naviy- ma'rifiy, madaniy qadriyatlardan samarali foydalanish.

Ta'lim jarayonida tarbiyalashning didaktik omillari

O'qitish jarayonida talabalar ongiga milliy g'oyani singdirishning mazmuni, vositalari, metodlari va shakllari.

"Ma'naviyat" kunlarini o'tkazish, dolzarb mavzular bo'yicha talabalar bilan suhbatlar o'tkazish, shu jumladan «ZiyoNet» axborot-resurs portali materiallaridan foydalanish.

LEKSIKOLOGIYA

Ushbu fan tilning fonetik jihatlarini, grammatik strukturasi, tilning lug'at tarkibi, til birliklarining semantik xususiyatlari, frazeologik birikmalari, so'z yasash usullari, til lug'at tarkibining etimologiyasi, lug'atshunoslik, til birliklarining shakllanishi va rivojlanishining umumiy qonuniyatlari, til variantlari, shevalarning funksional jihatlarini, tillar tarixi hamda til taraqqiyotining qonuniyatlari kabi masalalarni qamrab oladi. Talabalarni nazariy fonetika, nazariy grammatika, leksikologiya, o'rganilayotgan til tarixi, stilistika kabi aspektlarning ilmiy asoslari va filologik fanlar o'rtasidagi o'rni to'g'risidagi bilimlar bilan qurollantiradi.

"O'rganilayotgan til nazariy aspektlari" fani ixtisoslik fanlar blokiga kiritilgan kurs hisoblanib, bosqichma bosqich o'qitiladi. Ushbu fan xorijiy tillar bo'yicha magistratura mutaxassislarini tayyorlashga ixtisoslashgan ta'lim yo'nalishlari uchun muhim ahamiyatga ega bo'lib, boshqa umumkasbiy va ixtisoslik fanlarining nazariy va uslubiy asosi bo'lib xizmat qiladi.

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarni til to'g'risidagi asosiy nazariy tushunchalar, chet tilini o'rganishning uslub va yondashuvlari, tilning ilmiy bilimlar tizimida tutgan o'rni va ahamiyati bilan tanishtirish, ularga til sathlarining nutqiy muloqot jarayonida kuzatiladigan asosiy qonuniyatlarini o'rgatishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarda tilning ichki tuzilmasi, til qatlamlari va birliklarini ilmiy asosda tadqiq etish ko'nikmalarini shakllantirish hamda ularning bir-biri bilan o'zaro munosabatlari to'g'risida ilmiy-nazariy tushunchalarga ega bo'lishlarini ta'minlash vazifalarini bajaradi.

1-mavzu. Leksikologiya faniga kirish

Fanning mazmuni. Leksikologiya terminining paydo bo'lishi va rivojlanishi. Leksikologiya boshqa fanlar bilan bog'liqligi. Fanning predmeti va ob'ekti, fanning metodi va ishlatish yo'llari. Leksikologiya fanining bo'limlari va uning boshqa qismlari bilan bog'liqligi.

2-mavzu. Semasiologiya

So'z til lug'at tarkibining asosiy birligi sifatida. So'zning morfema, so'z shakli, so'z birikmasidan farqli xususiyatlari. Motivasiya tushunchasi. Idiomatika va motivasiya turlari: fonetik, morfologik, semantik. Ma'no va so'z ma'nosining tuzilishi. O'rganilayotgan til, ona tili va boshqa tillardagi so'zlarning semantik tuzilishi. So'z ma'nosining tuzilishini o'rganishda paradigmatika va sintagmatikaning roli. Kontekst va uning turlari. Sodda, tub, yasama va qo'shma so'zlarning o'ziga xos ma'nolari. So'z ma'nosi va uning tuzilishi. Frazeologik birliklar ma'nolarining xususiyatlari, ma'no turlari tasnifi. So'zning leksik-semantik variantlari. Ma'no tuzilishida sinxronik va diaxronik qarashlar va uning rivojlanish qonuniyatlari. Lug'at birligini semantik guruhlariga ajratish. Semantik

maydon. Monosemiya, polisemiya, giperonimiya va giponimiya muammolari. Sinonim, antonim va omonimlar masalalari, va ularning manbalari, tasnifi, tilni boyitishi va til rivojlanishidagi ahamiyati.

3-mavzu. Soʻzning morfologik tuzilishi

Bir va koʻp morfemali soʻzlar. Morfemaning leksik birlik ekanligi. Morfemalar turlari va sinflari. Soʻz negizi va uning turlari. Hozirgi zamon ingliz tilida soʻz tuzilishining turlari. Soʻz tuzilishiga diaxronik va sinxronik qarash. Morfemalar yasash. Morfema va allomorfemalar. Soʻz tuzilishini morfemik tahlil qilish asoslari va ularning soʻz yasash tahlilidan farqi.

4-mavzu. Soʻz yasash

Soʻz yasash usullari. Soʻzning asosiy tarkibiy qismlari. Soʻz negizi. Oʻzakning tuzilishi va semantikasi. Keng va kam tarqalgan usullar bilan soʻz yasash. Leksik nomlashda soʻz yasashning roli va oʻrni. Soʻz yasash qatorlari zanjiri. Old qoʻshimchalar va ularning turlari. Har xil mezonlarga asoslanib old qoʻshimchalarni tasnif etish. Oʻzak old qoʻshimchalarning semantikasi. Yarim old qoʻshimchalar yordamida soʻz yasash. Konversiya, uning kelib chiqishi va asoslari. Soʻz yasash yoʻlini aniqlashda konversiyadagi semantik aloqalarning asosiy mezon ekanligi. Konversiyaning keng tarqalganligini belgilovchi asosiy omillar. Konversiyani tarjima qilish muammolari. Qoʻshma soʻzlarning soʻz yasashning keng tarqalgan yoʻllaridan biri ekanligi. Anʼanaviy va zamonaviy tilshunoslikda qoʻshma soʻzlarni tasnif qilish asoslari. Qoʻshma soʻz yasashning har xil turlari, ularning keng tarqalganligi. Qoʻshma soʻzlarni ona tiliga tarjima qilish yoʻllari. Qisqartma soʻzlar (abbreviasiya). Qisqartma soʻzlarning turlari. Klippinglar. Qisqartma soʻzlarni tarjima qilishdagi qiyinchiliklar. Soʻz yasashning boshqa usullari: maʼno kengayishi, tovush va urgʻu koʻchishi, tovushga taqlid qilish va reduplikasiya, grammatik shakllarning leksikalizatsiyalashuvi va soʻz yasashda har xil turlarning birikuvi.

5-mavzu. Frazeologiya

Frazeologiyaning maqsad va vazifalari. Turgʻun va erkin birikmalarni farqlash muammosi, ularni farqlovchi belgilar. Leksik birikish. Turgʻun birikmalar va ularning har xil mezonlarga asosan tasnifi. Frazeologik birliklarning yuzaga kelish yoʻllari. Soʻz va soʻz birikmasining oʻxshashligi va farqi. Frazeologik birliklar va ularni tarjima qilish muammolari.

6-mavzu. Etimologiya

Til lugʻat tarkibining etimologik jihatdan tasnifi. Oʻrganilayotgan tilda keyin paydo boʻlgan va boshqa tillardan kirib kelgan soʻzlar. Xorijiy tillardan kirib kelgan soʻzlarning turlari, oʻzlashtirilishi, assimilyatsiyasi, lugʻat tarkibi va soʻz yasash tizimiga taʼsiri. Baynalminal soʻzlar. Etimologik lugʻatlar.

7-mavzu. Leksikografiya

Leksikografiyaning fan sifatida rivojlanishi. Lugʻatlarning asosiy turlari: ensiklopedik, lingvistik, izohli va tarjima lugʻatlari. Lugʻat turlari muammosi va ularni yaratish uslublari. Lugʻatlar uchun soʻz tanlash, lugʻat maqolalarining tuzilishi va boshqalar. Ingliz, nemis, fransuz va ispan tillaridagi lugʻatlarning asosiy turlari: izohli va tarjima lugʻatlari, sinonimlar lugʻati, frazeologik birliklar

lug'ati, etimologik, ideografik, maxsus lug'atlar, neologizmlar lug'atlari va boshqalar.

O'quv lug'atlarining tuzilishi (so'zlarning birikish yo'llari lug'ati, ko'p qo'llaniladigan so'zlar lug'ati). Turli lug'atlarda so'z ma'nolarini ochib berish yo'llari. Tarjima jarayonida lug'at bilan ishlash, So'zning izohli tahlilini o'rganish, boshqa lug'atlardagi izohlari bilan qiyoslash. Til lug'at tarkibining o'zgarishi sosiolingvistik hodisa ekanligi. Lug'at tarkibining sifat va son jihatdan o'zgarishi. Lug'at tarkibining leksik va stilistik tasnifi. So'zlarni ishlatilishi jihatidan tasnif etish. Umumiste'mol so'zlari va maxsus leksika. Arxaizmlar, istorizmlar, neologizmlar, ularning tarixiy bog'liqligi va o'zaro ta'siri. Asosiy va yordamchi so'z turkumlarining son jihatidan o'zaro farqi. Nomlashning faolligi va lug'at tarkibining boyish yo'llari. So'zning ma'no taraqqiyoti rivoji, boshqa tillardan kirgan so'zlar qatlami.

NAZARIY GRAMMATIKA

1-mavzu. Nazariy grammatika faniga kirish

Morfologiya va sintaksis. Grammatikaning ta'rifi. Grammatik shakl va grammatik ma'no. Til va nutq. Aktualizasiya. Grammatik qurilishning birliklari. Tilni grammatik jihatdan tasvirlashning turlari. Grammatikadagi metod va nazariy yo'nalishlar. Grammatikadagi asimmetriya hodisasi. Funksional yondashuv. Grammatik kategoriyalar. Grammatik kategorianing mazmun plani. Grammatik kategorianing ifoda plani.

2-mavzu. Morfologiya

O'rganilayotgan tilning grammatik vositalari: so'z tartibi, yordamchi so'zlar, grammatik qo'shimchalar, urg'u va intonasiya, o'zak tarkibidagi tovushlar o'zgarishi. Morfema, morf, allomorf va ularning strukturaviy turlari. Morfemanning turlari. Analitik shakl tushunchasi. Til grammatik tizimining xususiyatlari. So'z turkumi. Asosiy so'z turkumlari. Mustaqil va yordamchi so'zlar. O'rganilayotgan tilda so'z turkumlarining umumiy xususiyatlari. So'z turkumlarining shakl va ma'nolari. Transpozitsiya hodisasi.

3-mavzu. Ot so'z turkumi

Xorijiy tilda otning distributiv belgilari. Ularning boshqa so'z turkumlari yordamida qo'shilishi. Otning so'z turkumi sifatida morfologik va semantik xarakteristikasi. Otlarning asosiy semantik guruhlari. Son kategoriyasi. Otlarda ko'plik kategoriyasining ishlatilishi. Jamlovchi va partitiv otlar. Determinativlar. Determinativlarning so'z turkumi sifatidagi umumiy xossalari. Determinativlarning semantikasi. Kelishik kategoriyasi, kelishik kategoriyasi haqida har xil nazariyalar. Egalik kelishigining shakli va uning qo'llanish xususiyatlari. Aniqlik-noaniqlik kategoriyasini ifodalovchi asosiy vosita. Artiklning umumnazariy muammolari, artiklning funksiyalari, Rod kategoriyasi

4-mavzu. Sifat va ravish

Sifat so'z turkumi sifatida. Uning asosiy xususiyatlari. Sifatning semantik tasnifi. Qiyoslash kategoriyasiga oid olmoshlarning semantikasi, sintaktik xossalari, grammatik kategoriyalari va shakllari. Ravishning semantik - grammatik guruhlari. Adverbializasiya.

5-mavzu. Fe'l

Fe'l - soʻz turkumi sifatida. Uning leksik, morfologik va sintaktik xususiyatlari, umumiy va farq qiluvchi tomonlari. Fe'lning morfologik vazifasiga koʻra tasnifi: mustaqil fe'llar, oʻtimli va oʻtimsiz fe'llar, ma'no jihatidan tugallangan va tugallanmagan fe'llar. Fe'lning grammatik kategoriyalari: aspekt (tarz) kategoriyasi, nisbat kategoriyasi. Majxul nisbatning keng tarqalish sabablari. Majxul konstruksiyalarning qoʻllanish xususiyatlari. Fe'l mayllari. Ular toʻgʻrisidagi zamonaviy konsepsiyalar. Fe'lning semantik - grammatik guruhlari. Fe'l tizimidagi grammatik ma'nolarni ifoda qilish vositalari. Fe'lning shaxssiz formalari. Infinitiv, gerundiy va sifatdosh.

6-mavzu. Son, Olmosh

Son-soʻz turkumi sifatida. Conning turlari. Sonning gapdagi vazifalari. Olmosh soʻz turkumi sifatida. Olmoshning kelishik kategoriyasi. Olmoshning semantik va strukturaviy turlari.

7-mavzu. Yordamchi soʻz turkumlari

Artikl', koʻmakchi, bogʻlovchi, yuklama va modal soʻzlar.

8-mavzu. Sintaksis

Gap tushunchasini aniqlash xaqidagi asosiy fikrlar. Gapni aniqlashda klassik yondashuv. Gap tasnifi. Gapning maqsadga koʻra turlari: bir bosh boʻlakli va ikki bosh boʻlakli gaplar. Gapda ellipsis tushunchasi. Bir bosh boʻlakli va ikki bosh boʻlakli gaplarning farqi. Gap – kommunikasiya birligi sifatida, gapning vazifasi, tuzilishi. Asosiy va ikkinchi darajali boʻlaklar. Ega. Eganing ifoda vositalari. Kesim - gapning asosiy belgisi sifatida. Modallik tushunchasi.

Kesimning asosiy xususiyati. Modallik kategoriyasining ifoda usullari. Soʻz birikmasi. Birikma xosil boʻlish omillari. Soʻz birikmasining strukturaviy - funksional tipologiyasi. Soʻz birikmasining komponentlari oʻrtasidagi semantik munosabatlar. Gap boʻlaklarining strukturaviy tiplari. Gap boʻlaklari va soʻz turkumlari oʻrtasidagi munosabat. Predikativlik munosabatlarning oʻziga xos shakllariga ega boʻlgan gaplar. Qisqartirilgan sintaktik strukturaga ega boʻlgan gaplar. Toʻliqsiz gaplar. Atov gaplar. Polipredikativlik va murakkablashgan gaplar. Qoʻshma gaplar. Bogʻlangan qoʻshma gaplar. Ergashgan qoʻshma gaplar.

9-mavzu. Til grammatik strukturasini tahlil qilishning zamonaviy metodlari

Oʻrganilayotgan til grammatik tuzilishining oʻziga xos xususiyatlari. Grammatik ma'noni ifoda etuvchi vositalar. Grammatik kategoriyalar. Grammatik shakl va grammatik ma'no tushunchalari. Soʻzning sintetik va analitik shakllari. Soʻz turkumlari va gap boʻlaklari orasidagi munosabat. Soʻzning morfologik strukturasini. Morfema va uning turlari. Kombinatorika tushunchasi. Morfologiya va Sintaksis. Sintaktik strukturalar. Sintaksisda modellash tushunchasi. Gapni tahlil qilish metodlari. Grammatikaning turlari: an'anaviy grammatika, mantiqiy grammatika, strukturaviy grammatika, bevosita tashkil etuvchilarga ajratish grammatikasi, transformasion grammatika, generativ grammatika, kelishik grammatikasi, kognitiv grammatika. Oʻrganilayotgan tilda til birliklari orasida kuzatiladigan sintaktik aloqalar turlari; Koordinasiya, Subordinasiya, Predikasiya, Birlamchi va ikkilamchi predikasiya tushunchalari. Murakkab tarkibli strukturalar. Polipredikativ qurilmalarning strukturaviy-funksional tahlili.

NAZARIY FONETIKA

1-mavzu. O'rganilayotgan tilda segment fonemalar

Segment fonemalarning artikulyasion tomoni: tovushlar hosil bo'lishining to'rt mexanizmi (kuch, tebranish, rezonatorlik va to'siqni yengish), ularga aloqador bo'lgan nutq organlari. Nutq organlarining tuzilishi, faoliyati va vazifalari. Unli tovushlarni tasnif qilishda o'zbek, rus, Yevropa va Amerika olimlarining fikrlari. Unlilarning talaffuz turg'unligiga ko'ra (monoftong, diftong, diftongoid), tilning gorizontal va vertikal harakatiga ko'ra, lablarning holatiga ko'ra, tarixiy cho'ziqligiga ko'ra, nutq organlarining taranglashuviga ko'ra tasnifi. O'rganilayotgan til unlilarini rus va o'zbek tili unlilari bilan qiyoslash. Undosh tovushlarni tasnif qilishda rus, o'zbek, ingliz, nemis, fransuz, ispan va amerika olimlarining fikrlari. Undosh tovushlarni tovush paychalarining ishtirokiga ko'ra va talaffuz kuchiga ko'ra; faol va passiv nutq organlariga ko'ra; tovush hosil bo'lishida to'siqning turiga ko'ra va shovqinning xarakteriga ko'ra; kichik tilning faoliyatiga ko'ra tasnifi. O'rganilayotgan tilda affrikat tovushlarining soni haqida fikrlar. O'rganilayotgan tildagi undoshlarni rus va o'zbek tili undoshlari bilan qiyoslash. Unli va undosh tovushlarning hosil bo'lishida asosiy farqlar. Turli tillarda mavjud bir xil tovushlarning sifat jihatidan farqlanishi. Artikulyasion baza tushunchasi. Segment fonemalar hosil bo'lishining akustik tomoni: nutq tovushlarining, fizik xususiyatlari (tovush tebranishi, cho'ziqligi, ovoz toni), ularning artikulyasion shakli. Segment fonemalarning fonologik tomoni: fonemaga ta'rif berish muammosi.

2-mavzu. Fonema nazariyasi

Fonemaning uch xususiyati yaxlitligidan iboratligi: uning material (talaffuz) tomoni, abstraktligi, umumiyliigi, funksional, ya'ni ma'no farqlay olish xususiyati. Fonema va uning variantlari (allofonlar). Segment fonemalarning konstitutiv va distinktiv vazifalari. Urg'usiz unlilar va ularning tasnifi. Transkripsiya va uning turlari. Nutq tovushlarining o'zgarishi va ularning turlari. Bu haqda Moskva va Sankt Peterburg olimlarining qarashlari. Assimilyasiya, akkomodasiya va eliziya kabi tovush o'zgarishi xususiyatlari.

3-mavzu. Tillarda bo'g'in qurilishi

Bo'g'in fonetikaning talaffuz birligi sifatida. Bo'g'inning nutqdagi vazifalari. Bo'g'in hosil qiluvchi tovushlar. Bo'g'inning tarkibiy qismlari va turlari. Bo'g'in boshida va oxirida unli va undoshlarning birika olishi. O'rganilayotgan xorijiy tilda bo'g'in ajratish qoidalari. Bo'g'in haqida mavjud nazariyalar. Bo'g'inning vazifalari.

4-mavzu. So'z urg'usi

So'z urg'usi tushunchasi, ularning turlari (dinamik, musiqiy, sifat va miqdor urg'ulari). So'z urg'usining xususiyatlari. Urg'uning o'rni va darajasi. Urg'u o'rnini belgilovchi omillar (resessiv, ritmik, grammatik va semantik), ularning o'zaro munosabati. So'z urg'usining vazifalari.

5-mavzu. Intonasiya

Intonasiya ta'rifi. Tor va keng ta'rif. Intonasiyaning tashkiliy qismlari va ularning vazifalari. Intonasiya va prosodiya. Intonasiyaning melodik komponenti, uning ta'rifi va vazifalari. Tekst hosil qilishda melodik komponentning roli. Melodik

komponentning turlari. Intonasiyaning gap urg'usi komponenti, uning ta'rifi va vazifalari. Gap urg'usining turlari. Gap urg'usi va so'z urg'usi munosabati. Gap urg'usining matn tuzishda ritmik va intonasion guruhlar hosil qilishdagi roli. Gap urg'usining melodik komponent bilan o'zaro munosabati va gapning kommunikativ markazini hosil qilish qobiliyati. Gap urg'usining vazifalari. Intonasiyani yozma ifodalash turlari (L.Armstrong va I.Uord sistemasi va R.Kingdon metodi). Intonasiyaning raqamli va pog'onali ifodalanishi. Intonasiyada nutq tezligi (temp), ovoz bo'yog'i (tembr), pauza (to'xtam) va ritm (urg'uli va urg'usiz bo'g'inlar ketma-ketligi) kabi birliklarning vazifalari. Intonasiyaning fonologik vazifasi. Intonema tushunchasi. Intonasiyaning matn hosil qilish vazifasi.

6-mavzu. Nutqning fonostilistik xususiyatlari

Fonostilistikaning asosiy o'rganish ob'ektlari. Talaffuz normasi va uning stilistik farqlanishi masalasi. Fonetik uslublarni ifodalashda ekstralingvistik va paralingvistik vositalar. Tovush va intonasiya stilistikasi. Intonasion uslub turlari. Fonetik sinonimiya masalasi. Tovushlar simvolizmi tushunchasi.

Stilistika

“Stilistika” fanning mazmuni, predmeti va metodi

Stilistika kursining dolzarbligi va vazifalari. Stilistika zamonaviy tilshunoslik yo'nalishlari nigohida. Stilistikaning boshqa fanlar bilan bog'liqligi: stilistika va kommunikativ lingvistika, stilistika va pragmalingvistik, stilistika va lingvokulturologiya. Stilistika turlari: qiyosiy stilistika, amaliy stilistika, funksional stilistika, individual uslub stilistikasi. Stilistik tahlil metodlari.

Uslubiy leksika tarkibi

Uslubiy leksika tarkibi: Adabiy so'zlar, neytral so'zlar, va og'zaki so'zlar. Adabiy so'zlarning stilistik jihatlari va turlari: atama, arxaizm, neologizm, poetik so'zlar tushunchalari va ularning matndagi stilistik vazifalari. Og'zaki so'zlarning stilistik xususiyatlari va turlari: sleng, vul'garizm, evfemizm, sheva va jargon tushunchalari va ularning matndagi stilistik vazifalari. Tilda me'yor tushunchasi. Shaxsiy yondashuv va me'yor. Umumiy, adabiy, og'zaki va adabiy uslublar xususiyatlari. Registr tushunchasi.

Funksional uslub tushunchasi

Funksional uslub va uning turlari. Badiiy uslub xususiyatlari: she'riy, drama va nasr uslublarining asosiy til xususiyatlari. Ilmiy uslub xususiyatlari va vazifalari. Publisistik uslub xususiyatlari va vazifalari. Axborot vositalari uslub xususiyatlari va vazifalari. Axborot vositalari matnida janr turlari va xususiyatlari. Rasmiy uslub vazifalari, rasmiy uslub turlari va ularning lisoniy xususiyatlari.

Leksik stilistik vositalar

Ifoda va stilistik vosita tushunchasi. Stilistik vazifa tushunchasi va turlari. Leksik ma'no turlari. Stilistik vositalarning til sathlararo turlanishi: metafora, metonimiya, ironiya, epitet, mubolag'a, oksimoron, antonomasiya, zevgma, so'z o'yini tushunchasi, lisoniy ahamiyati va vazifalari.

Leksik-sintaktik stilistik vositalar

O'xshatish, perefraza, litota, gradasiya, antiteza, allyuziya, o'zlashtirma gap tushunchalari, ularning lisoniy ahamiyati va vazifalari.

6-mavzu. Sintaktik stilistik vositalar

Sintaktik stilistik vositalarning lisoniy ahamiyati va vazifalari. Gap qurilishidagi o'zgarishlarga asoslangan stilistik vositalar: bir bosh bo'lakli gap, inversiya, parallel konstruksiya, xiazm, takror, sanash, polisindeton, asindeton va ritorik so'roq gap. Og'zaki nutqda gap tarkibi o'zgarishlariga asoslangan stilistik vositalar: ellipsis, tugallanmagan gap, ajratilgan konstruksiya.

Fonetik stilistik vositalar

Yufoniya, alliteratsiya, onomatopiya tushunchalari va ularning lisoniy ahamiyati va vazifalari.

Matn tahlilining vazifasi.

Adabiy matn tushunchasi. Matn mazmuni, obraz strukturasi: muallif obrazi, tabiat obrazi, asar qahramoni obrazi, badiiy detal' tushunchasi va uning turlari. Matn badiiy kompozitsiyasi. Badiiy detal' turlari va vazifalari. Matn lingvistikasi asosiy tushunchalari, Matn kategoriyasi turlari: informativlik kategoriyasi, modallik kategoriyasi, matn bog'likligi va yaxlitligi kategoriyasi, matn segmentatsiyasi, o'rin payt kategoriyasi, intertekstuallik kategoriyasi. Badiiy asar nomlari, turlari va uning informativligi. Badiiy asar nomining konseptual axborotni ochib berishdagi o'rni. Matn tahlili metodlari. Matnning konseptual ahamiyati. Matnning milliy – madaniy xususiyatlari. Matnni stilistik, pragmatik, lingvokul'turologik jihatdan tahlil etish.

O'RGANILAYOTGAN TIL TARIXI

Roman - german tillari haqida umumiy ma'lumot

Roman va german tillarining hind-evropa tillar oilasida tutgan o'rni. Hozirgi zamon roman va german tillari, ularning tarqalishi va tasnifi. Roman va German qabilalari haqidagi ma'lumotlar: (Piteas, Yuliy Sezar, Tasit) roman va german qabilalarining tasnifi va "xalqlarning buyuk ko'chishi" davrida ularning joylashishi. Roman - german va roman tillarining o'ziga xos xususiyatlari: undoshlarning birinchi ko'chishi, Grimm qonuni, Verner qonuni, unlilarning o'zgarishi, otlarning turlanish tizimi, fe'llarning miqdor o'zgarishi va suffiksli fe'llarga ajralish tizimi, qadimgi alifbo, roman va german tillarining eng muhim yozma yodgorliklari va ularning tasnifi.

Tillar tarixini davrlashtirish muammosi

Yevropa qit'asida Kel't qabilalari. Rim qo'shinlarining Britaniya orollarini bosib olishi, Rimliklar qurgan tarixiy obidalar. Mintaqada g'arbiy german qabilalari va ularning Rim bilan aloqasi. Anglo-sakson, friz va yut qabilalarining Britaniya orollarini istilo qilishi va anglo – sakson davlatlarining yuzaga kelishi. Lotin tili va uning roman tillarining shakllanishidaagi o'rni va ahamiyati. Qadimgi alfavitlar va yozma yodgorliklar Nemis tilining paydo bo'lish tarixi. Roman-german tillari tovush tizimining tarixiy qonuniyatlari; palatallashuv. Sonor undosh birikmalari oldida unlilarning cho'zilishi, keyingi undoshning tushib qolishi natijasida unlilarning cho'zilishi. Undoshlarning birinchi va ikkinchi ko'chishi.

Morfologiya

Roman-german tillari morfologiyasi. Otning grammatik kategoriyalari: rod, son, kelishik. Negiz asosida otlarning qadimgi tasnifi. Otlarda ko'plik shakllarining hosil bo'lishi va ularning turlari. So'zning morfologik strukturasi. Ichki fleksiya

yordamida o'zakdagi unlining o'zgarishi. Tashqi fleksiya. Fleksiyasiz tovush almashinishi.

Qadimgi german va roman tillarida sifat, olmosh va son

Sifatning ikki xil turlanishi: kuchli va kuchsiz turlanish, turlanishlarning paydo bo'lishi. Kishilik olmoshlari, olmoshlarda grammatik kategoriyalar: shaxs, son (ikkilik sonining mavjudligi), Ko'rsatish olmoshlarning paydo bo'lishi. Sanoq sonlar. Tartib sonlar.

Qadimgi roman-german davrida fe'l.

Kuchli va kuchsiz fe'llar. Preterit – prezent fe'llar va ularning morfologik xususiyatlari. Suppletiv fe'llar. Fe'llarning asosiy grammatik kategoriyalari: shaxs, son, zamon, mayl. Fe'lning analitik shakli masalasi. Nisbat kategoriyasi.

6-mavzu. Qadimgi roman va german tillarida sintaksis

Sintaksis. Gap turlari. So'roq gaplarda so'z tartibi. Gapda bosh bo'laklarning ifoda etilishi. Sodda gapda sintaktik aloqalarning ifodalanishi. Kelishiklarning vazifalari.

Qadimgi roman- german tillari lug'at boyligi

Roman-german tillari lug'at tarkibi va ularning taraqqiyoti. Lug'at tarkibining xususiyatlari. Umum hind – yevropa va umum roman va german so'zlari, lug'at tarkibining boyib borishi va uning turli yo'llari: Affikslar yordamida so'zlar yasash. So'z yasash jarayonining mahsuldor va kam mahsullik xususiyatlarini aks ettiruvchi affikslar. Qo'shma so'zlar. qo'shma so'zlarni hosil qilish yo'llari. Tovush almashishi (umlaut). Eski so'zlarning yangi ma'noga ega bo'lishi. O'zlashtirma so'zlarning ishlatilishi.

O'rganilayotgan til tarixining o'rta davri

O'rta davrning asosiy tarixiy voqealari. Unlilar tizimining o'zgarishi. Urg'usiz unlilarning hosil bo'lishi va ularning keyinchalik tushib qolishi. O'rta davrda unlilarning cho'zilishi va qisqarishi. Diftonglarning cho'zilishi va qisqarishi. Diftonglarining o'rta davrda cho'zilishi va qisqarishi. Diftonglarining o'rta davrda monoftonglashuvi. Yangi diftonglarning hosil

bo'lishi. Undoshlar tizimining o'zgarishi. O'rta davrda grafikasidagi o'zgarishlar. Morfologiya. 12-15 asrlarda morfologiyada sodir bo'lgan o'zgarishlar. Otlarning turlanishida turlanishida kelishiklarning soddalashib borishi va ularning predlogi birikmalar bilan almashtirilishi. Sifat darajalari. Qiyosiy darajalarda analitik shaklning yuzaga kelishi. Olmoshlarning turlanishda ikki kelishikning tizimga o'tishi. Ko'rsatish olmoshlarida ikki turning hosil bo'lishi. Yangi olmoshlarning paydo bo'lishi. Aniq va noaniq artikllarning paydo bo'lishi. Kuchli fe'llar tizimidagi o'zgarishlar. Fe'l bo'yicha hozirgi zamon sifatdash shakllarning o'ziga xos xususiyati. Fe'lning aniq, majhul va o'tgan zamon shakllarining yuzaga kelishi. Ravishdash va infinitivning paydo bo'lishi. Ravishlarning suffikslar yordamida yasalishi. Suffikslarning soddalashuvi.

Roman- german tillarida sintaksis

Gapning bosh bo'laklaridagi qat'iy tartibning asta – sekin qaror topishi. Qo'shimcha gaplarning rivojlanishi. O'rta davr lug'at tarkibining o'ziga xos xususiyatlari. Ijtimoiy tuzimning o'zgarishi, hunarmanchilik, savdo-sotiq va qishloq xo'jaligi taraqqiyoti munosabati bilan lug'at tarkibining boyib borish yo'llari. Eskirgan so'zlarning yangi ma'noda ishlatilishi, affikslar yordamida yangi

soʻzlarning ishlatilishi. Ikki til, ya'ni skandinav va fransuz tillari hisobiga ingliz va nemis tili lugʻati tarkibining boyib borishi.

Tillar taraqqiyotining yangi davri

Roman–german tillari taraqqiyoti tarixining yangi davridagi asosiy tarixiy voqealari. Milliy tilning vujudga kelishida poytaxt shevasining ahamiyati. Maxalliy shevalarning saqlanib qolishi va ularning ijtimoiy koʻrinishlari. Kasb – hunar jargonlarining paydo boʻlishi. Kitob nashr qilinishi munosabati bilan milliy til yozma shaklining keng tarqalib borishi. Yangi davrda sodir boʻlgan asosiy fonetik oʻzgarishlar. “Unlilarning buyuk koʻchishi”. Urgʻusiz boʻgʻindagi unlilarning tushib qolishi. Yangi unli tovushlarning paydo boʻlishi. Unlilar va undoshlar tizimida sodir boʻlgan boshqa oʻzgarishlar. Tillar grammatik tizimida sodir boʻlgan oʻzgarishlar. Fe'llarning notoʻgʻri tuslanishi tizimidan toʻgʻri fe'llar guruhiga oʻtishi. Majhul nisbatning rivojlanishi, ish – harakat va holat passivi ma'nolarning farqlanishi.

Foydalaniladigan adabiyotlar roʻyxati

Asosiy adabiyotlar:

1. Абдушукурова З., М.Нишонов ва б. Manuel de Français “Opinion originale I”. Тошкент, 2013.
2. Абдушукурова З., М.Нишонов ва б. Manuel de Français “The ou café” Module I. Тошкент, 2010.
3. Абдушукурова З., М.Нишонов ва б. Manuel de Français “The ou café” Module II. Тошкент, 2010.
4. Никольская Е. К., Гольденберг Г. Я. Грамматика французского языка. М., 1982.
5. Попова И.Н., Казакова Ж.А., Manuel de français, часть 1., М., 2007.
6. Catherine Dollez, Ivana Vasiljevic, Annie Berthet, Judith Humery Alter égo I, Hachette Livre 2008.

Qoʻshimcha adabiyotlar

1. Perro Sh. « Les contes de Ch. Perraut » – М., 1968.
2. Malina L. YE. va boshqalar. Fransuz tili grammatikasi. Т., 1978.
3. Moshenskaya L.O., Arutyunyan O.S. “Analiticheskoye chteniye. Posobiye po fransuzskomu yaziku: Uchebnoye posobiye”. – М., VSH. 1986.
4. Popova I.N., Kazakova J.A. Le français parlé М., 1971.
5. Xarizamenova S. Le français parlé. – М., 1976.
6. Le nouveau sans frontières. Méthode de français. 1-4 qismlar. Paris. 1990.
7. Verne J. Les enfants du capitaine Grant. – М., 1987.

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O‘zbekiston davlatini bigalikda barpo etamiz. Toshkent, “O‘zbekiston” NMIU, 2017.- 29 b
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. Toshkent, “O‘zbekiston” NMIU, 2017.- 47 b

Internet saytlar:

1. www.google.de
2. www.lehrer-online.de
3. www.leixilotte.de
4. www.lexikon.freenet.de/Literaturdidaktik
5. www.literaturcare.de

Baholash mezonlari

5A120102 - Lingvistika: fransuz tili magistratura mutaxassisligiga kiruvchi abituriyentlar uchun mazkur dasturga asosan keltirilgan umumkasbiy fanlar bo‘yicha: jami 50 ta savol TEST tuzib kiritiladi va ularning har bir berilgan to‘g‘ri javobiga 2.0 balldan beriladi, jami maksimal ball 100 ballni tashkil qiladi, test savollarini yechish uchun 90 daqiqa vaqt ajratiladi.

Apellyatsiya tartibi

Abituriyentlar tomonidan mutaxassislik fani imtihon natijalari bo‘yicha universitet qabul komissiyasining apellyatsiyalar bilan ishlash hay’atiga natijalar e’lon qilingandan kundan boshlab 24 soat davomida murojaat qilishlari mumkin. Murojaat mazmunida faqat o‘zining ballari haqida bo‘lsa qabul qilinadi, boshqa abituriyentlar haqida yozilgan shikoyat arizalari qabul qilinmaydi.

